

KOGNITION & PÆDAGOGIK

TIDSSKRIFT OM GODE LÆRINGSMILJØER

Kognition & Pædagogik nr. 104, Juni 2017

ARTIKEL

HVORDAN BEVÆGES

BØRN?

Af Connie Nissen

Berørt og bevæget

KOGNITION & PÆDAGOGIK

27. årgang nr. 104

ISSN 0906-6225 © Dansk Psykologisk Forlag A/S

Omslagsdesign: Louises design/Louise Glargaard Perlmutter

Grafisk tilrettelæggelse: Specialtrykkeriet Arco

Tryk: Specialtrykkeriet Arco

Fagredaktør: Anne Linder

Redaktion: Frans Ø. Andersen, Gerd Christensen, Anne Linder, Hans Månsson, Lea Lund, Poul Nissen, Andreas Nielsen og Nanna Paarup

Kognition & Pædagogik udkommer fire gange årligt og sætter fokus på kunsten at skabe gode læringsmiljøer. Tidsskriftet præsenterer den nyeste viden inden for emner som læring og kreativitet; hjerne, psyke og eksistens; intelligens og kompetenceudvikling; generel pædagogik og specialpædagogik samt videnskabelige, moralske og æstetiske læreprocesser.

Årgang 2017 er inddelt i interessante temaer, som er forankret i og reflekteret i forhold til læring

- Social resiliens
- Tværprofessionelt samarbejde
- Berørt og bevæget
- Forhindringernes pædagogik

Adresse:

Dansk Psykologisk Forlag

Knabrostræde 3, 1 sal

1210 København K

Tel. +45 4546 0050

info@dpf.dk

www.dpf.dk

Abonnementspriser 2016 (4 numre):

Privat abonnement kr. 450,-

Institutionsabonnement 1 eks. kr. 690,-

Institutionsabonnement 4 eks. kr. 1610,-

Studerende kr. 337,50

Løssalg pr. nummer kr. 140,-

(Alle priser er inkl. moms).

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra dette blad eller dele heraf er *kun* tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

HVORDAN BEVÆGES BØRN?

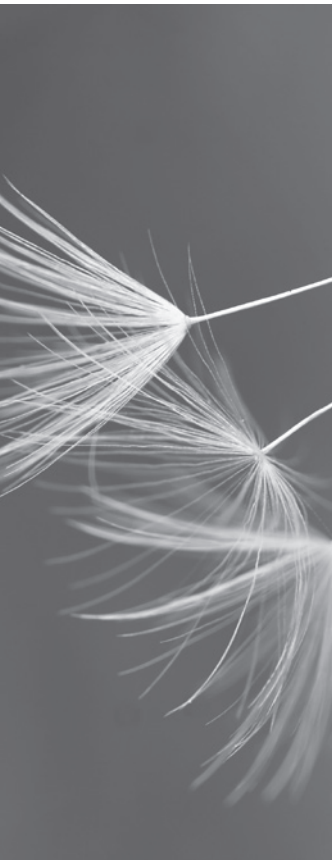
Af *Connie Nissen*

”Hvorfor kan vi egentlig ikke gøre det her hele dagen?” Citat fra 8-årig traumatiseret pige med massive kropslige sansemotoriske udfordringer efter en time med sjove og udfordrende fysiske aktiviteter.

”En gang var det for svært for mig at bruge kroppen, nu er det her blevet min yndlingsbeskæftigelse.” Citat fra en 7-årig dreng, der lige havde kravlet op ad skrå madrasser, hoppet på ”hoppebøf” og spillet ballontennis. Han har diagnosen Aspergers syndrom.

”Er det her virkelig dit arbejde? Hvorfor har alle andre voksne så ikke valgt det her som deres arbejde?” Citat fra en 6-årig dreng med diagnosen mild mental retardering.

”Tager du også kolbøtterne med næste gang?” Citat fra 4-årig pige til sin støttepædagog efter en formiddag med masser af motoriske udfordringer.

Børnenes udsagn viser deres glæde ved at deltage i de aktiviteter, de tilbydes. De nyder fællesskabet, samhørigheden, mødeøjeblikkene, mens de bruger kroppens og sansesystemernes aktuelle potentialer. Udsagn, som skal tages alvorligt, fordi børns lyst til at deltage, deres ivrighed og begejstring i sig selv er et delmål, der viser de professionelle, om de har ramt ned i ”noget”, der har berørt og bevæget dem. Denne artikel bygger på flere ting, primært mine mange års erfaring som børneergoterapeut, helt præcis 27 år, ( ), dels er det en sammenfatning af et oplæg, jeg holdt på konferencen

”Berørt og Bevæget” (ICDP’s nationale konference, okt. 2016), min bog *Sansemotorik og samspil*, som udkom i efteråret 2016 på Dansk Psykologisk Forlag, men ikke mindst bygger artiklen på den buket af viden og de erfaringer, jeg har samlet op gennem årene gennem samværet med de mange børn, der har berørt og bevæget mig. Et vigtigt pejlemærke for succes i mit arbejde er, at jeg kan lade mig berøre og bevæge jævnlige. For når jeg bliver berørt, så er der tale om særlige nærværende øjeblikke. Hvis jeg keder mig – så gør børnene det givetvis også.

Sanseintegration og sensorisk bearbejdning

Når jeg skal beskrive, hvordan de professionelle kan bevæge børn, er det nødvendigt at inddrage det neurale system. I det følgende gives en kort introduktion til de to neurale processer, der styrer børnenes sansemotoriske udvikling.

Sanseintegration og sensorisk bearbejdning er to processer, som forløber så hurtigt, at de forekommer som én. Effektiv og hensigtsmæssig sensorisk bearbejdning er afhængig af effektiv sanseintegration. Sanseintegration er en neurobiologisk proces, som omfatter registrering, sortering, filtrering og modulering (regulering) af de enkelte sansesystemer. I løbet af denne proces hæmmes og fremmes sanseindtrykkene gennem de respektive sensoriske nervebaner til de relevante områder i hjernen, hvor de skal bearbejdes. Sanseintegration foregår forud for, men også sideløbende med, den sensoriske bearbejdning. Gennem processen bliver sanseindtrykkene sammenholdt med alle de tidligere sensoriske erfaringer, som vi hver især har gjort os.

Alle børn er afhængige af stimuli på alle de sensoriske områder for at kunne udvikle kendskabet til sin egen krop og det nære miljø. Motoriske udfordringer skal "bevæge" barnet motorisk, fordi det fremmer den sansemotoriske udvikling.

Begrebet sansemotorik beskriver den sammenhæng, der er mellem sensorisk input og motorisk aktivitet, som er grundlaget

for alle vores handlinger. Alle sensoriske stimuli modtages og bearbejdes i det neurale system, hvilket er helt centralt, når vi skal planlægge og gennemføre alle former for motorisk aktivitet.

Egentlig burde man altid skrive sanse-motorik. Altså med bindestreg. For når vi kan se bindestregen, kan vi få en fornemmelse af, at der er tale om noget todelt, nemlig sanser (på den ene side) og motorik (på den anden side)! Sansemotorisk aktivitet indgår i alle vores handlinger. Det er ikke muligt at forestille sig nogen menneskelig aktivitet, hvor sansemotorik ikke indgår. Hver gang vi foretager os noget med kroppen, har vi foretaget en forudgående sensorisk bearbejdning. Vi har registreret sansestimuli, bearbejdet dem og derudfra planlagt, hvilken handling det er mest hensigtsmæssigt at udføre. Så før vi gør noget som helst motorisk, har vi tolket informationer fra de nøje udvalgte stimuli, som er relevante for os at forholde sig til. Hjernen har heldigvis sorteret grundigt i den mængde af stimuli, der konstant omgiver os, men for at kunne planlægge, styre og korrigere vores handlinger har kroppen altså forholdt sig til massevis af sensoriske informationer. Når vi kan løfte koppen og føre den til munden, har vi forud både mærket kaffetørsten, registreret, hvor koppen står, fornemmet kaffens temperatur og mærket koppens tyngde. Vi har måske også lige hørt, at børnene morer sig dejligt i stuen, og derfor kan vi nyde kaffen i ro og fred. Det

er også en kropslig og dermed en sansemotorisk proces, at vi kan gå ud på toilettet, når vi mærker, at blæren er fyldt. Forud for handlingerne er der altså kommet en lind strøm af sanseindtryk, hvoraf vi har forholdt os til dem, der er af størst vigtighed for os. Det er uendelig vigtigt, at kvaliteten af børns sansemotoriske udvikling er så optimal som muligt. Årsagen er enkel: Den sansemotoriske udvikling er afgørende for vores evne til at foretage viljestyrede handlinger, planlægge små og store bevægelser og bevæge os frit og sikkert rundt. Men at støtte og stimulere børns "sansemotorik" må ikke opfattes som en mekanisk og faktisk størrelse. Som ergoterapeut er det min anbefaling, at de professionelle tager samspillet og kvaliteten af det relationelle forhold alvorligt. Vi er nødt til at tænke på, hvor stor betydning det har, hvordan de professionelle agerer over for det enkelte barn, fordi kvaliteten af samspillet påvirker barnets lyst, evne og formåen til at handle, nyde og få succes. Børn skal bevæges – både konkret og mentalt.

Omsorg og nonverbale aktiviteter

I mit arbejde som ergoterapeut har jeg fokus på kroppen, men i mit arbejde med traumatiserede børn kræver det mere end faglig viden. men også kreativitet, empati og indføling. Ved at skabe trygge rammer gennem omsorg og nonverbale aktiviteter får barnet mod på og lyst til at samarbejde med mig.

Forleden dag sang jeg en fødselsdagssang for en traumatiseret pige, der fyldte 10 år. Teksten havde jeg selv lavet, så den passede præcis til hende. Hun har meget vanskeligt ved at mærke kroppen, sine følelser og sine sanseindtryk. Efter sangen var hun fuldt ud koncentreret i mange minutter, meget opmærksom og smilende og ivrig på sin egen stille måde. Det er min erfaring, at en hjemmedigtet personlig sang er en forrygende beroligende måde at nå barnet på. Det gælder ikke kun de små børn, som vi heldigvis ofte synger til og om, men også de store børn kan have samme behov. Gennem de professionelle omsorg kan vi fremme børns mulighed for at blive berørt og bevæget. Omsorgsaktiviteter, der ikke har et direkte fokus på fysiske bevægelsesaktiviteter, kan skabe en vigtig grobund for at styrke barnets bevægelsesmæssige ballast.

På samme måde kan et varmt fodbad, svagt duftende af lavendel med et par store kunstige blomster flydende rundt i vandet, et par stearinlys tændt i nærheden og siddepladser med bløde tæpper og puder i massevis, skabe en beroligende stund for et barn. Forleden dag havde jeg besøg af en plejemor og hendes plejedatter. Pigen er 8 år, vokset op i en dysfunktionel familie og er på mange måder blevet svigtet i livet. Fodbadet, hvor der var plads til både plejemor og pigens fødder, blev gennemført med lav tale og hviskende stemmer. Da fødderne havde været i vandet i et par minutter, løftede jeg både barnets

fødder og den voksnes fødder op af vandet én ad gangen og foretog en langsom og grundig tørring efterfulgt af lidt fast fodmassage, og til sidst indpakkede jeg hver fod i små varme håndklæder.

Omsorg og nonverbal kontakt giver vi – heldigvis – masser af til små børn, men større børn kan have det samme behov i perioder. I det aktuelle tilfælde var der tale om et traumatiseret og svigtet barn, der slet ikke har modtaget den afgørende og vigtige omsorg, da hun var mindre. Det er min anbefaling, at alle professionelle også inddrager omsorgsaktiviteter til større børn. Diverse former for “wellness”, som er nøje udvalgt, kan få det enkelte barn til at opleve både fysisk og mental velbehag og skabe en følelse af tryk.

Den faglige forklaring er, at hver eneste gang det lykkes for os at skabe ro i børns indre, så skaber vi en ro og en base af orden og motivation i børns neurale system, så bliver det nemmere for dem at mærke, koordinere og justere deres krop. For at sikre, at vi ikke skaber ubehag, afvisning og angst hos børn, er det afgørende, at alle har i bagehovedet, at sansestimuli bearbejdes individuelt. Det, som det ene barn kan lide, kan det andet barn ikke nødvendigvis.

Børn, der er svære at forstå, kan være svære at nå

Nogle børn har sensoriske modulationsforstyrrelser, som meget ofte fører til, at de reagerer

anderledes, end vi forventer, på sensoriske stimuli. Modulation skal forstås som den måde, hvorpå hjernen regulerer, sorterer, fremmer og hæmmer sensoriske informationer. Hos langt de fleste børn og voksne sker der således en let og ubemærket ignorering af mange stimuli, mens andre stimuli vil medføre refleksioner og/eller handlinger. Denne sortering af stimuli gør, at vi kan “nøjes” med at reagere på de nødvendige stimuli, som er aktuelle i den givne situation, og som dermed er bragt op på det bevidste niveau.

Da mange professionelle ikke har indsigt i sensorisk bearbejdning og den meget individuelle sensoriske tolerance, kan børn med sensoriske modulationsforstyrrelser være svære at forstå og begribe.

Nogle børn har lave sensoriske tolerancer over for en eller flere typer sansepåvirkning, og de har det tilfælles, at deres tolerance over for sensorisk påvirkning nemt bliver overskredet. Det kan føre til, at den sensoriske påvirkning opfattes hurtigt, mere intens og ofte længerevarende end hos andre og kan opleves ubehagelig eller truende. Den fysiologiske tilstand i barnet påvirkes og ændres gennem det autonome nervesystem og sætter barnet i alarmberedskab. Dette beredskab kan resultere i en tilstand, hvor barnets beskyttelsesstrategi bliver “kamp eller flugt”. Disse reaktioner kan opleves helt konkret, da nogle børn vil råbe op, slå fra sig eller løbe væk, når deres tolerance over for sansestimuli overskrides.

Da børn med lav tolerance over for sensoriske påvirkninger ofte reagerer uhensigtsmæssigt og uforudsigeligt i forhold til det, vi forventer, kan det vække undren og bekymring og føre til skældud på grund af de professionelle manglende indsigt i og forståelse for årsagen til barnets reaktion.

Hos andre børn kan der være tale om et modsat sensorisk mønster. Næmlig børn, som har et sensorisk underregerende sansesystem, hvor der er tale om børn, som har brug for mere intense og heftige stimuli end andre børn. Barnet kan derfor være meget opsøgende over for at få de stimuli, som nervesystemet har brug for. De kan fremstå motorisk urolige og opleves som hyperaktive, da de har en trang til at bevæge sig, røre ved mange ting og er derfor vanskelige at begribe, hvis man ikke har tænkt over variationerne inden for sensorisk bearbejdning – sensorisk modulation.

Valget af materialer, reglerne og det fysiske miljø

Der kan være stor forskel på børns engagement i bevægelsesmæssig udfoldelse, men de lege og aktiviteter, der indeholder glæde, gensidighed, gode relationer og gode grin, vil ofte give børn masser af lyst til at fortsætte og få dem til at ville prøve igen og igen. Men den samme leg eller aktivitet, uden engagement og uden glæde fra den deltagende voksne, vil sandsynligvis også medføre fravær af glæde hos de deltagende børn. Med andre ord: Det er sjældent den konkrete

aktivitet, men snarere stemningen, engagementet, hjerteligheden og dermed måden, de voksne deltager på, der gør den vigtige afgørende forskel for børnenes engagement og lyst til deltagelse.

I gymnastiksale rundt i det ganske land spilles der ofte høvdingebold og stikbold, som kan foregå med en bold, der for nogle børn er for hurtig og alt for hård. I de fleste børnegrupper er der stor forskel på boldfærdighedsniveauet hos deltagerne. Høvdingebold og stikbold og andre lignende "lege", er superpopulære hos de boldsikre børn, men hos andre børn, for eksempel børn med lav tolerance over for stimuli eller børn, som er motorisk usikre, er der en stor risiko for at få en traumatisk oplevelse snarere end en glad oplevelse ved at bevæge sig. Af mange grunde.

- Det kan gøre fysisk ondt at blive ramt.
- Det kan gøre følelsesmæssigt ondt altid at være den første, der bliver ramt.
- Det kan opleves som en eksklusion af skulle sidde på bænken og være "død", indtil næste spil starter.
- Bevidstheden om, at nederlaget vil gentage sig, når næste omgang høvdingebold starter, forstærker ubehaget.
- Der er en hård, hurtig bold og mange løbende børn, som lynhurtigt skifter retning, og det er derfor helt uoverskueligt for børn med modulationsvanskeligheder inden for de visuelle og vestibulære sanssområder.

Ubehaget eller oplevelsen af utilstrækkelighed kan forstærkes med sårende bemærkninger fra andre børn eller fra voksne, som forstærker eksklusionen, når den, som altid rammes først, hører klassens boldstærke vinder udbrude: "Hva' så, Johan, du er altså herrenem at ramme, fordi du er langsom – alt for langsom!" eller "hvorfør løber du den forkerte vej, se dog på bolden!"

Det er meget nemt at føle sig forkert, når man har en krop eller et sansesystem, der er uegnet til boldspil. Boldspil kan både være en god fælles aktivitet, men også være en scene for eksklusion. Ofte møder jeg voksne, som betegner deres erfaringer med bolde som "bold-fobi", fordi de husker nederlagene fra disse boldspil, som havde det foregået i går!

Derfor: Hvis der skal spilles stikbold eller høvdingebold, er det langt fra nok, at de professionelle kender de formelle regler for disse boldaktiviteter. Det er afgørende også at have indsigt i børns sansemotoriske udvikling, for med den baggrundsviden kan de professionelle vurdere, om de børn, de er omgivet af, har de nødvendige forudsætninger for at deltage. Ofte har børn med sensoriske modulationsvanskeligheder eller motoriske planlægningsvanskeligheder ikke den "deltagelsesparathed", som vi umiddelbart forventer, og det er altid afgørende, at de voksne tager højde for det i planlægningen af de aktiviteter, der igangsættes.

Ved at justere på ganske få – men afgørende – ting kan høv-

dingboldlegen og andre motoriske aktiviteter ændres til glæde for de børn, der ellers er i risiko for at lide nederlag og opleve en social eksklusion. Skift den glatte, lidt hårde bold ud med en blødere bold, der ikke hopper i uforudsigelige retninger i højt tempo. Skab to små hold med ganske få deltagere. Lad børn, der bliver ramt af bolden, dreje rundt på numsen to gange for derefter at være med igen. Med andre ord: Gradbøj reglerne, vær kreativ, se godt efter, om rammen, tempoet og reglerne inkluderer alle, eller om der er tale om ekskluderende "fælles" aktiviteter.

Giv barnet lov til at være tilskuer

Ved at få lov til at være tilskuer kan det motorisk usikre barn få mere tid til at afkode reglerne og samspillet. Præcis som vi ville forvente og acceptere det hos et meget yngre barn, der ikke har forudsætningerne for at deltage. Men større børn kan også have brug for god tid til forberedelse, før de er klar til at deltage i fællesskabet.

Hver gang børn oplever, hører og mærker, at andre børn bliver trøstet, opmuntret og støttet, beroliger vi også det barn, der er tilskuer. Når der er plads til at være betragter, sidde og se på de andres præstationer – så giver det ro og rigtig god forberedelse til aktiviteten. Lysten til at deltage, til at prøve og til at forsøge igen og igen, altså lysten til at anstrenge

sig – den kommer af at have en følelse af tryk.

Det kan ske, at der i daginstitution og skole bliver planlagt lege og aktiviteter, der på forhånd udelukker nogle børn. Måske især børn, som i forvejen har særlige udfordringer og derfor er blevet tilbudt en plads som “enkelt integreret barn”. Alle børn i alle institutioner kan have kortere eller længere perioder, hvor de ikke trives optimalt, det er derfor altid afgørende, at alle aktiviteter tilpasses den aktuelle børnegruppe og deres dagsform og ikke omvendt.

De professionelle skal være deltagende i lege og motoriske aktiviteter

Når der planlægges aktiviteter, sker det, at legene og aktiviteterne ikke lige rammer den aktuelle børnegruppe. Måske er legen for kompliceret eller for let. Sommetider er aktiviteterne for ustrukturerede, for uorganiserede eller varer for længe. Derved stopper nogle børns lyst til at deltage, allerede før de er kommet i gang. Ærgerligt, fordi det kunne være undgået, hvis det pædagogiske personale var bedre uddannet og trænet i at graduere sansemotoriske aktiviteter. Andre udfordringer er, at de gode, sjove lege og fælles aktiviteter slet ikke opstår! For nogle steder er der ikke tradition for, at det er en pædagogisk kerneopgave at sætte gang i fysiske lege på legepladsen. Konsekvensen kan derfor være, at der ikke foregår mange fæl-

leslege, hvor det gælder om at løbe stærkt sammen, hoppe over streger, snore eller pinde, hinke med nogen i hånden, lege sjove brydelege sammen eller kaste- og gribelege. Og det er bekymrende. Det går ikke. For rundtomkring i landet er der børn i vuggestuer og i børnehaver, der kun venter på at blive motorisk udfordret. Venter på at blive berørt og bevæget gennem fysisk aktivitet.

De professionelle er nødt til at skabe nogle stunder hver eneste dag, hvor de udfordrer børnene. Børnene skal mærke, at de professionelle har lagt en god, sjov og udfordrende plan. Med andre ord: Leg og motorisk aktivitet skal på det pædagogiske hverdagskema. Det er en “need to do”-opgave. Børn ved ikke, hvad sjove bevægelseslege er, før vi har vist dem det. Så alle skal i gang. Vi skal både danse, svinge, gyngede, hoppe, hinke, slå kolbøtter, fange hinandens tørklædehænder, lege gemmelege, vælte kegler med kasteskyts, kravle op i træer og ribber efter puslespilsbrikker, lege blindbuk og lege Kongens efterfølger eller Jorden er giftig.

Da det er de professionelle, som er de mest erfarne, de reflekterende og dem, som kan tænke langsigtet og analyserer situationerne bedst, er det naturligtvis et ansvar for de professionelle. I skal gøre en forskel. I kan styrke, støtte, smitte, guide og opmuntre. Men I kan også stoppe barnets gode udvikling, når I undlader at stimulere barnets sansesystem og barnets bevægelsesglæde. Det er et svigt fra de professionelle, hvis

I bevidst eller ubevidst beslutter at undlade at igangsætte vigtige fællesaktiviteter, som kunne skabe øjeblikke, hvor fællesskabet kunne blomstre.

Børns bevægelsesmæssige udvikling kan være svingende. Nogle børns motoriske præstationer kan afhænge af deres aktuelle følelsesmæssige habitus i den konkrete situation. Derfor er man hele tiden nødt til at medtænke og iagttage barnets dagsform, da barnets lyst, motivation, overskud, nysgerrighed og interesse kan svinge. Børn, der er motiverede og trygge, kan "pludselig" meget mere, end de og vi selv havde gættet på.

Det er et magisk øjeblik, når vi oplever, at det lille barn pludselig får forståelse for, hvad kroppen mestrer, og hvad den er lige ved at kunne. Børn, som aldrig har prøvet at kaste med noget, og som pludselig finder ud af det, bliver glædeligt overrasket over, at ting kan flyve gennem luften. At skeer, æbler, kopper og klodser er noget, man kan kaste med. Det skaber en oplevelse af mestring, når musklerne og leddene i fingrene og hånden, albuen og skulderen samarbejder og holder fast i noget og smider det af sted. Den samme glæde opleves, når barnet mestrer at slå en kolbøtte, at stå på hovedet eller at hoppe. Det er ren livsglæde, når barnet oplever, at "det kan jeg!" Det er et stort øjeblik for både barnet og den voksne. De voksne skal hjælpe børn med at bevæge sig, så børn udvikler sig til at blive motorisk sikre, men også børn,

der har fundet/genfundet glæden ved at bevæge kroppen. Gennem bevægelsen har vi rørt noget inde i dem. Det kan vi gøre igen og igen. Mange gange. Og når barnet bliver berørt, bliver vi berørt. Fantastisk.

Lidt om pejlemærker og motoriske milepæle

Men hvor er pejlemærkerne? Hvad skal den uøvede pædagog pejle mod? Motoriske milepæle er gode at have i baghovedet. Tjek, at den grundviden er tilgængelig i alle institutioner. En varm anbefaling er at sørge for, at bøgerne *Fra menneskekryp til gående barn* og *Opp og frem!*, begge af Hanne Mossige, på norsk – er til rådighed på den pædagogiske boghylde.

Men lad det være sagt tydeligt og med fasthed i stemmen: Motoriske milepæle er ikke brugbare som træningsmål. Børn, der ikke kan hinke, skal ikke trænes i det, de ikke kan. For ingen børn synes, det er hverken sjovt eller motiverende at træne det, som er svært. Så de professionelle skal i stedet støtte, lege og friste alle de kropslige kompetencer, der er nødvendige for at mestre det at hinke. Det kropslige fundament skal styrkes. Det kan være, der skal hoppes i massevis, eller måske skal der tumles en masse på bløde underlag, leges på skrå underlag, gås på line og/eller hoppes i trampolin. Pejlemærkerne og de motoriske milepæle skal vi finde i fællesskab, når vi sammen i gode tværfaglige teams diskute-

rer, hvor børnene er i deres udvikling. Et parameter er alder. Andre parametre er barnets motivation, udviklingsalder, både motorisk og følelsesmæssigt, samt deres robsthed og selvværd.

Afrunding

Set ud fra en børneergoterapeuts perspektiv er det en pædagogisk kerneopgave at skabe nærværende og gode stunder, hvor børn og de professionelle kan føle sig berørt og bevæget. Fordi begge parter vitaliseres af disse stunder. Her sker der gode samspilsøjeblikke, her opstår der fællesskabsfølelse, og her lærer vi, at samarbejde er sjovt, sundt, ufarligt og udviklende. Stemningen gør altid en forskel. Derfor er de professionelle nødt til at inddrage sig selv som en væsentlig medspiller, fordi de skal støtte, guide, opmuntre og vejlede børn til at skabe en god bevægelsesudvikling. Vitaliseringen smitter. Engagement, vores glade og overraskende udbrud samt vores egen glæde ved at bevæge os – skaber gode rollemodeller for børnene. Hvorimod børn, der hører hårde ord, sarkasme, hån og nedladende bemærkninger, oparbejder en negativ forståelse af egne evner og muligheder.

Det enkelte barn har altid sine egne forudsætninger med sig, og det er den professionelle vigtigste opgave at "tune ind" på barnet. De voksne er betydnings-

fulde for barnets sansemotoriske udvikling, fordi de gennem samspillet præger, påvirker og stimulerer udviklingen hos børn. Påvirkningen kan være både positiv og negativ. Gennem den gode påvirkning kan de professionelle styrke, støtte, smitte, guide og opmuntre børn, men de kan også med deres blotte tilstedeværelse hæmme eller direkte forhindre den gode sansemotoriske udvikling. Måske er det ikke bevidst, men det er bremsende for børns motoriske udvikling, når de professionelle undlader at stimulere børn motorisk, enten ved at undlade at igangsætte aktiviteter – fordi de tror på den frie/uforstyrrede leg – eller selv er motorisk usikre, måske fordi de selv er motorisk dovne, eller de aktiviteter, der igangsættes, er for svære, for kaotiske, for kedelige eller fylder en masse skældud ind i lokalet. Det er de professionelle ansvar at skabe læringsmiljøer, der understøtter børns udvikling – også den sansemotoriske.

Min egen personlige vendetta mod pejlemærker og motoriske milepæle er, at de altid skal være vejledende – ikke en fast ramme eller kronologi, barnet skal presses ind i. Det enkelte barns behov og kvaliteten af den relation, de professionelle kan opbygge sammen med barnet, må altid være vigtigere end en motorisk milepæltænkning.